

JOAN RAFÍ VIDAL (UN HEROI DE VILABELLA), CAP DELS MALCONTENTS

Jaume Aguadé i Sordé

IEV "Estudis Comarcals", 15, Valls 1998

per Ramon Arnabat

Al'hora de fer la ressenya d'aquest llibre podem donar per fet que tothom coneix el seu autor, ja que ha publicat nombrosos treballs d'història sobre l'Alt Camp que, sintèticament, estan citats a la contraportada del llibre que presentem. Jaume Aguadé i Sordé completa amb aquest llibre la seva recerca sobre un dels personatges històrics més importants de l'Alt Camp, el dirigent reialista i malcontent Jaume Rafí Vidal, fill de Vilabella.

La historiografia catalana està força mancada d'estudis biogràfics aprofundits sobre personatges històrics rellevants del nostre país, i ens manca encara un diccionari biogràfic de la història de Catalunya. Sense cap mena de dubte, treballs com aquest que ressenyem de Jaume Aguadé són imprescindibles per poder fornir el diccionari esmentat. La història de Catalunya està plena de personatges que, com Joan Rafí Vidal, lluitaren a mort en defensa d'unes idees i adquiriren un protagonisme decisiu en els episodis històrics del seu temps, però que després, com que no aconseguiren llocs de responsabilitat política al cap i casal, són sovint oblidats per la historiografia. Rescatar aquests personatges de l'oblit històric en el qual es troben és una feina imprescindible si volem bastir

una Història de Catalunya que vagi més enllà de la història de Barcelona o de les classes dominants. En aquesta direcció cal felicitar Jaume Aguadé per la seva tasca dirigida a recuperar la biografia d'un d'aquests personatges quasi oblidats avui, però que en el seu moment històric tingueren un protagonisme tan important.

El llibre que presentem, però, va més enllà d'una biografia esquifida d'un personatge històric. Jaume Aguadé ha resseguit fins el darrer detall de la vida, obra i mort de Joan Rafí Vidal, però sobretot ha fet un esforç important per inserir aquestes dades biogràfiques en el context de la història de Catalunya. A través de la biografia de Joan Rafí podem aproximar-nos força a com van viure aquestes comarques les convulsions polítiques i socials que trasbalsaren Catalunya el primer terç del segle XIX: la guerra del francès (1808-1814), la guerra reialista (1822-1823) i l'aixecament dels Malcontents (1827-1828). Unes convulsions que no eren res més que l'expressió d'un enfrontament entre revolució i contrarevolució, entre liberals i absolutistes, i que es prolongaran al llarg del segle XIX.

Jaume Aguadé planteja el seu treball sobre Joan Rafí en catorze capítols i un

apèndix. A més d'un Pròleg que realitza l'historiador Pere Anguera, d'un Preàmbul i d'una Introducció, que serveixen per a situar-nos en el període històric i, d'aquesta manera, entendre millor la biografia d'aquest dirigent reialista. El Capítol 1 es dedica a traçar una panoràmica de la família de Cal Vidal de Vilabella on va néixer el nostre personatge, i que reflecteix prou bé la condició social de pagesia benestant en la que cal inserir-la. Els capítols 2 i 3 es dediquen a estudiar l'actuació de Joan Rafí durant l'anomenat Trienni Liberal (1820-1823), des del moment que decideix encapçalar una partida reialista que posteriorment posarà a les ordres de Romagosa, fins al seu exili a França a començaments de 1823, i el posterior retorn acompanyant els Cent Mil Fills de Sant Lluís la primavera de 1823.

El Capítol 4 ens explica que Joan Rafí fou un dels pocs oficials reialistes agraciats per Ferran VII amb càrrecs importants un cop restaurada la monarquia absoluta, concretament amb el d'ajudant del sots-inspector dels cossos de Voluntaris Reialistes. Amb aquest càrrec hagué de fer front a la disjuntiva que se li plantejava amb l'aixecament dels Malcontents: per una banda ocupava un càrrec important i el Rei li manava que perseguís els seus antics companys revoltats; per l'altra ell sintonitzava més amb les idees dels Malcontents que amb el govern de Ferran VII. Finalment acabarà posant-se al capdavant dels Malcontents del corregiment de Tarragona, tal i com ens explica Aguadé als capítols 5 i 6. Com a cap dels Malcontents de Tarragona, Rafí presidirà la Junta Cor-

regimental d'Alforja, el funcionament de la qual ens relata Aguadé al capítol 7.

Als capítols 8, 9 i 10 veiem com la sort de Joan Rafí canvia de cop. El Rei, davant la importància de la insurrecció, decidí de viatjar a Catalunya a finals de setembre, un cop el Comte d'Espanya, nou Capità General de Catalunya, havia aplicat sense miraments una repressió sistemàtica contra els dirigents de la revolta. El Rei, a més, havia publicat un manifest reclamant la rendició dels aixecats, tot assegurant que ell era lliure, i no pas presoner com s'havia fet córrer. Molts dels dirigents dels Malcontents, com Joan Rafí, decidiren de posar fi a la revolta i es presentaren a l'autoritat, sembla que amb la promesa del perdó reial. Però un cop presoners foren jutjats sumàriament i bona part d'ells condemnats a mort, com ens explica Aguadé als capítols 11, 12 i 13 que va passar amb Joan Rafí, el qual va ser finalment executat. Sorpren que el Rei no tingués cap mena de pietat vers uns homes que només cinc anys abans, quan ell s'estava al Palau Reial, s'havien jugat la vida per defensar-lo. Això és el que intenta esbrinar Aguadé al darrer capítol del llibre.

El llibre es completa amb un Apèndix amb notes sobre els seus descendents i de la hisenda de Cal Vidal al llarg del segle XIX; amb una Cronologia; amb un llistat de les Fonts i la Bibliografia utilitzada, molt àmplia, cal dir-ho; i amb un Índex onomàstic força útil. En resum, un llibre molt útil per a totes aquelles persones interessades en conèixer la nostra història, i sobretot per a aquells que tenen especial interès pel complex segle XIX català.